

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 253
תמוז תש"פ

בהסתמכות על שיטת ר' יהודה בשם ד' מחיצות ואכמ"ל. לכן רבים נמנעים מלטלטל בעיר זו יותר משאר מקומות, כמו כן בכל השכונות החרדיות עושים עירובים פנימיים שלא כוללים רחובות ראשיים, ועושים עוד פתרונות של מחיצות, כדי שלא יהיה בעיה של רשות הרבים.

עירוב חדש בסטמפורד-היל, פתרון ג' מחיצות בשכונות סגורות

בשבועות אלו התפרסם על עשיית עירוב חדש בעיר לונדון, בשכונה היהודית בסטמפורד-היל, לאחר שנים רבות שרבני העדה התנגדו מאוד לעשיית עירוב בעיר. והנה גם כעת יש מצדדים לכאן ולכאן, ולכן איננו נכנסים לנושא זה, ורבני המקום וגדולי הדור יקבעו את הדרך הראויה להם. אבל הקוראים החשובים לנו, מבקשים בכל זאת לדעת קצת מה התחדש עכשיו.

והנה לפני כמה שנים כשהתעורר הענין בעשיית עירוב גדול בעיר לונדון, הרבה רבנים אסרו לעשות אותו, וכתבו שלא להתיר לטלטל בו, והיה בזה כמה טעמים, והטעם המרכזי הוא מחמת הבעיה של רשות הרבים שכולל כבישים סואנים המשמשים לשישים

ישר העובר על הנהר האם עושה פירצה בעליית

ריבוא. אבל כעת בעקבות תקופת הקורונה שעשו מנינים בחצרות, ויש צורך גדול לטלטל, החליטו הרבנים שיש קטע מסוים בשכונת סטמפורד-היל שניתן להגדיר אותו מוקף בג' מחיצות גמורות, צד אחד מהגדר ומהתל של פסי הרכבת, צד שני

מהנהר העובר בסמוך, וצד שלישי מגדר של הפארק, והקטע שבתוך הג' מחיצות, אינו רשות הרבים לרוב הפוסקים, וניתן לעשות עליו עירוב. [העירוב עצמו נמצא יותר בפנים, עם צורות הפתח בכניסת כל רחוב, ובו יותר מעשרים צוה"פ. אבל המחיצות הנ"ל מיועדות רק לבטל דין הר"ר].

כמובן שיש עוד הרבה פרטים, כי אין מחיצות שלימות באורך רב שלא יהיו בהם מעברים גשרים או פירצות, לכן כל דבר עושים רק עם בדיקת רב מומחה לעירובין, כמו כן במחיצות אלו התעוררו להם הרבה שאלות הלכתיות, ובעיקר בשפת הנהר, משום שהקרקע של שפת הנהר עשו אותה בולטת על הנהר, כדי שהספינות יוכלו להתקרב ולעצור צמוד למקום שיכולים לרדת מהן, והבליטה הזו קיימת לכל אורך הנהר, וא"כ השפה הזו היא גג הבולט, וממילא אי אפשר לדון בה דין

שפת הנהר המולט בשכונת סטמפורד-היל

גוד אסיק כלפי מעלה, כמבואר בשי"ע (סי' שמ"ה ס"טז) לגבי גג של בית. אך יש לחלק בין גג על יבשה לבין גג על המים, שלגבי ים מבואר בגמ' (שבת דף קא.) שניתן לדון גוד אחית [משפת הטרסקל] אל תוך המים, ומחיצה תלויה הותרה במים, ואח"כ לדון גוד אסיק מכח הגוד אחית, ויש להאריך בזה ואכמ"ל. עוד רצו לדון שהנהר עצמו יהיה לו דין ר"ר ויעיל ליצור מחיצה בעזרת השפה השניה שמעברו השני.

כאמור לא ניכנס לכל הנושאים, ועד כמה כל הלכה היא ברורה או שנויה במחלוקת, אלא רק בשביל לדעת את הנושא ההלכתי בעירובי חו"ל, שמחמת חומרת רשות הרבים, שלא ניתן לערב אותה בצורת הפתח לבד, [אלא בדלתות הנעולות בלילה (שו"ע סי' ס"ד ס"ב)], ברוב המקומות לא ניתן לעשות עירוב טוב, וכגון בשכונות גולדרסגריין, וגייסהדה, שאין בהם עירוב לשכונה, אלא רק בכמה חצרות שנמצאים ברחובות סגורים במחיצות מג' רוחות. וכמו כן בעירוב החדש, מדובר בחידוש של מקום שנחשב שיש לו ג' מחיצות, ולכן הסכימו רבני הכשרות שיעשו בו עירוב, [וכמובן גם צורך להשיקע הרבה בשאר דיני צורת הפתח, שמדברנן צריך לעשות צוה"ג בכל שביל שמשמש מעבר לרבים, וגם ברוח רביעית, ובצוה"פ תמיד יש עוד דינים רבים], אבל רחוב שאין לו ג' מחיצות, יש בו ספק איסור דאורייתא לרוב הפוסקים, ועל זה נשאר הוראת הרבנים שלא לעשות עירוב, שלא להכשיל את הציבור בטלטול שיש בו חשש גדול לאיסור חמור.

העירובים החדשים בחו"ל, והבדל בין חו"ל לארץ ישראל

בתקופת הקורונה התעורר הנושא של עשיית עירוב, בהרבה מקומות בחו"ל, והנה כידוע חו"ל שונה מאוד מארץ ישראל בנושא זה, שבהרבה קהילות אין עירוב כלל, וגם הציבור שמיקל בהרבה דברים, יודע שבשבת אסור לטלטל כלל! משום שבחו"ל קשה מאוד לעשות עירוב, כיון שגם הקהילות היהודיות גרים בין גוים, וגם לא ניתן להעמיד עמודים. יש קהילות שעשו עירוב, אבל גם בזה יש כמה דברים שונים בעשיית עירוב בחו"ל מעירוב בארץ הקודש. כי בארץ הקודש העירוב נעשה בצורה רשמית מצד המועצה והעירייה, וזה חלק

החו"ל העירוב החדש, ונעלו שלט בשכונות

מתשתיות העיר, שבנוסף לזה שמקבלים תקציב לעשיית העיריה, יש לכך גיבוי ואישור שעי"ז אפשר להעמיד עמודים מיוחדים שמתאימים לעירוב, ובמקומות נורמלים, שיתאימו לדרשות ההלכה. לעומת זאת בחו"ל גם בשכונות שנחשבות לשכונה יהודית, לא ניתן לעשות הכל, לא להעמיד עמודים היכן שרוצים, וגם אי אפשר להרכיב לחיים לעמודי תאורה שעומדים באמצע המדרכה כמו שעושים בארץ, ונאלצים להסתמך על פתרונות דחוקים יותר, להסתמך על כל מיני

עמודים שונים שיש בהם בליטה ולהחשיב את החוט כמנוח על גביו בלי לחיים גם אם הם עקומים, וממילא צריכים להקל במקום הצורך בהגדרות הלכתיות ובמחלוקות רבות שבארץ לא רגילים להקל בהם, מחמת שפותרים את הבעיה על ידי העמדת עמודי עירוב חדשים.

דבר נוסף שמהווה הבדל מרכזי, שבחו"ל היהודים פרוסים על אזור גדול, וגם כשיש שכונה מרוכזת, יש סביב לה עוד הרבה מבני הקהילה שגרים בין הגוים, ולכן הפוסקים רוצים לעשות עירוב גדול שיכלול את כולם, ובלי לעשות עבודה גדולה [שכאמור אי אפשר], ולכן מחפשים פתרונות של מחיצה משפת נהר ותל של הרכבת וכו', שבכל דבר יש מחלוקת בכשרותו ונאלצים להקל, משא"כ בארץ נמנעים מלסמוך על דברים כאלו, ומעמידים בכל עירוב כמה עשרות עמודים, ובישוב רגיל יש יותר ממאה עמודים! וכך עוקפים את רוב הבעיות. לכן בעירובים בארץ גם בעירובי הרבנות, אנו לא נדרשים להיכנס מידי הרבה למחלוקות בהלכות מחיצות. אמנם בודאי שגם בארץ יש מספיק בעיות אחרות, כגון בנושא של עמודים עקומים, חוטים מתנדנדים, קרפץ של שטח קוצים, גוים ומומרים שהשכירות מהמשטרה אינה מספיקה להם, ונוסף על אלו מקומות שאין בהם פיקוח טוב או תקציב טוב ויתכן שהעירוב אינו כשר, לא בכל מקום יש מספיק דרישה, אלא שכשעושים עירוב לא נדרשים להיחזק בבעיות שמתמודדים בחו"ל. [כמובן שבעירובים הקטנים הפרטיים, לחצר אחת או כמה חצרות בודדות, גם בחו"ל יכולים לעשות עירוב בצורה זו].

דין רשות הרבים בכבישים בירושלים ובהו"ל

דבר נוסף שיש בחו"ל בעיה קשה לעשות עירוב מצד דין רשות הרבים. מכיון שיש הרבה ערים גדולות שיש בהם שישים ריבוא, וכבישים גדולים וסואנים שמשמשים לשישים ריבוא, והם רשות הרבים לרוב הפוסקים, וממילא אי אפשר לעשות להם עירוב על ידי צורת הפתח בלבד, [העמודים והחוטאים], כי אין מערבים רשות הרבים אלא עם דלתות הננעלות בלילה. בארץ ישראל כל הערים הם פחות משישים ריבוא, ויש רק עיר אחת ירושלים שיש בה שישים ריבוא, שהעירוב שבה נעשה לפני הרבה שנים כאשר לא היו בה הרבה תושבים, ולא היה חשש לרה"ר של שישים ריבוא, ואחרי שהתגלו לטלטל לא היה אפשר לבטל את העירוב כאשר העיר גדלה לשמש שישים ריבוא, למרות שבמצב הזה יש חשש רה"ר חמור יותר, לכן עשו דברים אחרים לבטל דין הר"ר לפי חלק מהשיטות, כגון ע"י עומד מרובה מכח חיבור לגדרות, והעמדת צורת הפתח שנסמכת על כח של עומד מרובה שמשמך בכיוון של צוה"פ, וכיום משתנים גם בגדר המערכת הארוכה ליצור ג' מחיצות, שכאשר העיר מוקפת בג' מחיצות אין לרחובות שבה דין הר"ר מהתורה, ואכמ"ל. ואמנם עדיין אחרי הצירופים אינו מספיק לדעת המשנ"ב (בה"ל סי' ס"ד) שחולק על החו"א

רבני הישובים מביעים את הקושי לתחזק את העירוב ולתקנו
בגליון הקודם הצגנו את ההתעוררות המתגברת בישובים רבים, שמבקשים לסדר עירוב כשר, לאחר שהיתה תקופה ארוכה שלא טיפלו בעירוב כראוי, והוא ירד למצב שאינו כשר. העירובים בישובים דורשים הרבה טיפול, ובהרבה מקומות אין תקציב, ובמצב כזה אין בודק מסודר, וא"כ ברור שתוך זמן קצר הוא נפסל. גם עירוב במקום טוב, חייבים לבדוק כל שבוע, כי מצויים בעיות מתחדשות, אם מחמת חוטים שנקרעים, או מחמת שעושים שינויים בשטח עקב בניה חדשה, ועוד.

אבל גם בישובים שיש בודק, והחוטים כולם שלמים, עדיין מצויות בעיות רבות, ולא רק מוקד העירוב יכול לגלות אותם, אלא מדובר בהלכות ברורות, שגם הרבנים רוצים להקפיד עליהם, והרבנים עצמם מבקשים לסדר את הדבר, אלא שהדבר עולה במאמצים רבים, ובהרבה מקומות אין תקציב, ואין ביכולתם לפעול בתיקונם.

הבעיה המצויה ביותר בישובים שבודקים את העירוב

הבעיה המצויה ביותר בישובים, גם כאשר לא פוגעים בעירוב, או שיש אדם מהישוב שתפקידו לקשור חוטים שנקרעים, בכל זאת כשאנשים בונים עוד בתים בחצר, מחסנים ורפתות, או מרחיבים את הבית הקיים, ועי"ז החוט שהיה בעבר אחרי הבתים, קעת עובר מעל הבית. במצב כזה הרי הבית הוא רשות היחיד קבועה תחת הפתח, וזה מחלק את המקום ופוסל את הפתח.

בישובים שבאזור ההוא הסתמכו על שיטה שאם יש בין הבית לחוט גובה ' טפחים, הבית אינו פוסל, והחילוק הוא שאם אין חלל ' , א"כ המסקוף בקטע שמעל הבית אינו פתח, אין לו גובה ' מהקרקע שבה הוא עובר, דהיינו מהגג, ואין לו שיעור מחיצה ושיעור פתח. משא"כ אם יש חלל ' , יש לו שיעור פתח ומחיצה גם מעל הגג. אבל להלכה נוקטים שאין להכשיר דבר זה מחמת פסול אחר, כי אי אפשר שיהיה חלק מהפתח למטה, וחלקו מעל רשות היחיד אחרת, ובמצב כזה כל הפתח נפסל, וגם בחלקו התחתון אינו כשר, כיון שהבית מחלק את הפתח, ובשום מקום אין פתח שלם עם שני עמודים, ונותר בכל צד רק חצי פתח.

מחמת זה צריכים להעביר את העירוב אחרי הבתים, ואי אפשר להרחיק יותר מידי, כי אח"כ מתחילים השדות [שהם קרפף, וגם אין אפשרות להעמיד עמודים באמצע השדות]. לכן אחרי שעושים את העירוב, צריכים מידי תקופה להוסיף עמודים ולשנות אל גבול העירוב, כי בכל מקום שמישהו בונה, צריך לשנות ולהרחיב את קו העירוב. וזה דבר שקשה לישובים להתמודד איתו, כמו שהיה בישוב הנ"ל ביותר ורק במקומות שיש תקציב מסודר או בודק מיוחד יכולים לעמוד בהכשרת העירוב ברמה זו.

התקנת עמודים חדשים בישוב בשבוע זה

בימים אלו אנו עוסקים עם כמה ישובים, שביקשו לסדר את העירוב ולהתקין עשרות עמודים חדשים, כדי שהעירוב יהיה בצורה כשרה וטובה. רב הישוב יצא איתנו אל השטח, יחד עם איש מהועד, והורה להעביר את העמודים אחרי כל הבתים. יש לציין שמדובר בשינוי משמעותי מאוד, הדורש עבודה רבה, ואנו מקימים שתשרה ברכה בכל, ונזכה בעז"ה להביא עוד ועוד ישובים לשמירת השבת כהלכה.

עמודי החשמל הוסרו ונותרו ללא עירוב

בשבוע שעבר התקשרו בדחיפות למוקד העירוב, מטעם האחראים על העירוב באחת הערים הגדולות בדרום הארץ, וביקשו עזרה דחופה, כי בלי זה לא יהיה עירוב לשבת לכל העיר. האחראי סיפר את צרתו, בעיר זו מסתמכים על חוטי חשמל העוברים מסביב לעיר, בקו מתח גדולים וארוכים, והשבוע ביום ראשון הוא מגלה תוך כדי נסיעה, שעמודי החשמל שסמכו עליהם אינם קיימים, אין כבלים ואין עמודים. הוא נכנס להרים לחפש מה קורה בהמשך הקו, ומוצא את עובדי חברת החשמל, מורידים את הכבלים והעמודים, על פי בקשת העירייה להרחיק את קו החשמל מהעיר. האחראי נדהם, ללא כל הודעה מוקדמת, פתאום אין עירוב, ואין גם אפשרות לתקן, לקשור חוט, לשלם לחי, אין כלום.

הוא פנה לרב הממונה מטעם רב העיר שמורה לו את ההלכות, ויחד חיפשו שעות רבות, ומצאו קו אחר של מתח גבוה במרחק מהעיר, שארכו כמה קילומטרים, והוא ישמש את העירוב מכאן ולהבא.

מדידת מקום החביות תחת חוטי החשמל בעזרת מכשירים

אלא שכידוע חוטי החשמל אינם כשרים מחמת שהם מהצד של העמוד, ולא מעל גביו. וגם במקומות שיש חוט בשפיץ של העמוד, כפי שמצוי בעמודי החשמל שמחוץ לעיר, אבל החיסרון הוא שהעמוד במקומות אלו אינו מלא, ואין כלום מתחת החוט, אלא רק ארבעה עמודים בפינות, ובאמצע חלל גדול,

ואנם יכולים להיות צורת הפתח. [ואפילו לסומכים על עמוד עקום, מ"מ עמודי הפינות אינם ממשיכם עד החוט, אלא יש עוד משולש בראש העמוד, שאין להחשיב אותו כהמשך לעמודים שבצדדים. וגם יש מקומות שאין שפיץ בראש העמוד והחוטים קשורים מהצד.

לכן הפתרון להשתמש בהם לצוה"פ הוא להעמיד חביות מתחת החוטים. והביאור ההלכתי בזה הוא, שהחביות שגובהם ' טפחים [ברוב החביות יש רק שיעור רח"נ], יש להם דין מחיצה שיש בו דין גוד אסיק מחיצתא, וא"כ החבית היא כעין עמוד, שעי"ז דין גוד אסיק רואים כאילו היא עולה עד החוט שנמצא מכוון מעליה, אבל הבעיה המצויה היא, לדעת לכוון את החבית מתחת הכבלים, שעומדים בגובה רב, יותר מחמש עשרה מטרים. לצורך זה יש להשתמש במכשירים מכניים הנותנים מדידה מדויקת, בלי לגעת בכבל ובלי לזרוק עליו חוט.

פעמים רבות שואלים אותנו אם אין מכשיר אלקטרוני מתאים בעידן החדש שבדורנו. והאמת היא שלאחרונה המציאו מכשיר לזרז מפולס בדיק של כמה מילימטרים, אבל קרן לזרז יכולה להועיל רק בבדיקה בלילה, ורוב עבודות העירוב, וכן הכניסה לשטחי שדה ולשטחים פרטיים, לא ניתן לעשות בלילה. וכן התכנון שדורש ראייה למרחוק, לא ניתן בלילה. לכן עדיין האפשרות היחידה היא, באמצעות המכשירים המכניים, הבקבוק עם המחט והמראה, או פלס מיוחד עם שתי מראות וקו אדום מכוון.

האחראי בעיר זו, אמר שהוא לא סומך על עצמו במדידה כזו, ואינו בקי בהשתמשות במכשירים אלו, שדורשים מיומנות מסוימת. לכן הוא חייב שנשלח לו נציג שימדוד ויסמן כמה עשרות עמודי חשמל, שנמצאים בקו מתח רחוק יותר, ורק כך יהיה להם אפשרות לעשות את העירוב לשבת. נאלצנו לדחות דברים אחרים ולצאת לסייע לעיר הזו, ועברנו איתם עמוד אחרי עמוד במשך כמה שעות, ובכל מקום לאחר המדידה, ניגש האחראי ותקע יתד עם סרט אדום, כדי שיבואו אחר כך וידעו היכן להניח את החבית. האחראים בעיר הזו עבדו במסירות מבוקר עד ערב, ליצוק חביות חדשות, ולהביא משאית מנוף שתפזר אותם על כארבעה קילומטרים, ולכוון כל אחת במקומה, ובס"ד השלימו את העירוב לפני שבת.

האחראי תוקע סרט לסימון באדום

שאלות שהתעוררו בכבל שמתחבר לברזלים מבודדים

במהלך הסימונים התעוררו כמה שאלות בנוגע לכשרות הכבלים של החשמל. בחלק מהעמודים יש חיבור על ידי ברזלים ומותחנים ומבודדים, שהכבל מתחיל במרחק של מטר מהעמוד, ונשאלת השאלה האם הברזלים יכולים להחשב המשך של החוט. [ראה בתמונה בכבלים המחוברים לזרועות העמוד, ולא במרכז העמוד]. ההבדל הוא, שאם נחשב המשך והכבל כביכול ממשיך עד העמוד, אפשר להניח חבית אחת תחת מרכז החיבור, והיא תועיל לשמש לחי' לשני הכיוונים, כי דופן הימנית של החבית הוא לחי' תחת הכבל שמגיע לעמוד, ודופן השמאלית של החבית היא לחי' לכבל היוצא מהעמוד, שהוא הצורת הפתח הממשיכה הלאה. אבל אם נאמר שהכבל מסתיים לפני הברזלים המבודדים, א"כ צריך להניח את החבית תחת המקום של חיבור הכבל למבודדים, ואז הדופן השנייה לא תהיה תחת הכבל הבא היוצא מהעמוד, כי יש ביניהם מרחק של מטר. וא"כ יצטרכו בכל מקום כזה שתי חביות נפרדות.

עמודי חשמל שהכבל מחובר ליתדות שונים

והנה ההוראה המקובלת מרבני העירובים, שהמשקוף חייב להיות קו ישר מעמוד לעמוד, ואם הוא משנה זווית באמצע, אינו כשר. האחראי התקשר לרב והעיר את תשומת ליבו לבעיה שהצגנו, והרב אמר לו שבמצב כזה יעמיד שתי חביות, אחד בסוף הכבל לפני שהוא מתפצל ומתחבר לברזל, והחבית השנייה אחרי שמתחיל הכבל השני, ובין שתי החביות, שנשאר יותר מחצי מטר, יקשור חוט קטן, והוא ישמש צורת הפתח נוספת, לסגור את הרווח שביניהם. שאם לא יעשה כן, הרי הרווח שבין החביות הוא פירצה. ע"פ זה עשו בכל מקום יש מבודדים, שני סימונים, לשתי חביות, שכאמור משתדלים להימנע מבעיות הלכתיות במה שאפשר.

כפי שפורסם בגליון 252, נפתח מאגר חדש לספרים על עירובין, ואי"ה יחל לפעול בשבוע הקרוב, מי שיש לו חיבור על עירובין, ומעונין לזכות את הרבים נא לשלוח לכתובת מייל - M548483320@GMAIL.COM פרטים לשימוש במאגר, אי"ה נוספים בגליון הבא